

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 13.2.2006
KOM(2006) 33 v konečném znění

**SDĚLENÍ KOMISE RADĚ, EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**Plnění lisabonského programu Společenství:
Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství**

OBSAH

1.	Úvod.....	3
1.1.	Podnikatelské schopnosti jsou klíčové pro růst, zaměstnanost a osobní naplnění.....	4
2.	Podnikání v rámci školního vzdělávání	5
2.1.	Podnikání v rámci školního vzdělávacího programu	5
2.2.	Podnikání v rámci základního vzdělávání (žáci mladší 14 let).....	5
2.3.	Podnikání v rámci středoškolského vzdělávání (od 14 let).....	6
2.4.	Opatření na podporu škol a učitelů	7
3.	Podnikání v rámci vysokoškolského vzdělávání.....	9
4.	Další postup.....	10
4.1.	Konzistentní rámec.....	11
4.2.	Podpora škol a učitelů	11
4.3.	Účast externích subjektů a podniků	11
4.4.	Posílení výuky podnikání v rámci vysokoškolského vzdělávání.....	11

1. Úvod

V únoru 2005 navrhla Komise obnovení lisabonské strategie se zaměřením úsilí Evropské unie na dva hlavní úkoly – zajistit vyšší a trvalý růst a větší počet lepších pracovních míst. Nové **partnerství pro růst a zaměstnanost** zdůrazňuje význam podpory podnikatelské kultury a prostředí, jež je příznivé pro malé a střední podniky.

Schopnost hospodářství úspěšně konkurovat a růst závisí na udržování rovnováhy podnikového fondu prostřednictvím podpory zakládání většího množství podniků a řízení jejich převodu. Přestože HDP ovlivňuje i mnoho dalších faktorů, z výzkumu vyplývá, že mezi **podnikáním a hospodářským růstem** je pozitivní korelace, a to zejména v zemích s vysokými příjmy¹. K udržitelnému růstu založenému na inovaci a vynikající kvalitě je zapotřebí rostoucího počtu nových podniků, u kterých je pravděpodobné, že nabídnou větší počet lepších pracovních míst. Země vykazující větší nárůst podnikání často následně vykazují podstatnější snížení míry nezaměstnanosti². Sociální systémy jsou navíc z důvodu ubývající pracovní síly pod zvyšujícím se tlakem. Jestliže si Evropa chce zdárně uchovat svůj sociální model, potřebuje vyšší hospodářský růst, **více nových podniků, více podnikatelů, kteří budou ochotní pustit se do inovativního podnikání, a více rychle rostoucích malých a středních podniků.**

Podnikání může rovněž povzbudit sociální soudržnost méně rozvinutých regionů a získání práce pro lidi, kteří jsou nezaměstnaní nebo znevýhodnění. Kromě toho může přispět k uvolnění **ženského** podnikatelského potenciálu, který je třeba teprve plně využít.

Je nutné vytvořit **příznivější společenské klima** pro podnikání založené na integrovaném přístupu, jehož cílem by byla nejen změna smýšlení, ale i zlepšení schopností Evropanů a odstranění překážek, jež stojí v cestě zakládání nových podniků, převodům a růstu podniků. Předchozí dokumenty Komise se věnovaly regulačním, daňovým a finančním překážkám³. V únoru 2004 Komise přijala **akční plán pro podnikání**⁴, který navrhoval horizontální opatření k vytvoření podpůrného rámce podnikatelské politiky. V listopadu byla zahájena integrovaná **politika** malých a středních podniků⁵.

Přestože podnikání ovlivňují nejrůznější faktory, je třeba vzít v potaz i kulturní aspekty. Evropané se zdráhají chopit se příležitosti a pustit se do samostatně výdělečné činnosti či podnikání⁶. Z výzkumu vyplývá, že **podpora kultury** (např. prostřednictvím vzdělávacích programů, propagačních kampaní atd.) vykazuje pozitivní souvislost s mírou podnikatelské činnosti v EU⁷.

Podpora podnikání mezi mladými lidmi je klíčovým prvkem **Evropského paktu mládeže**, který Evropská rada přijala v březnu 2005.

¹ Global Entrepreneurship Monitor 2004.

² D. Audretsch, *Entrepreneurship: A survey of the literature*, říjen 2002.

³ Viz též: http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/index.htm.

⁴ Evropský program pro podnikavost, Evropská komise, KOM (2004) 70 v konečném znění, 11.2.2004.

⁵ Moderní politika malých a středních podniků pro růst a zaměstnanost, KOM (2005)551 v konečném znění, 10.11.2005.

⁶ Flash Eurobarometer č. 160 „Podnikavost“, červen 2004.

⁷ Global Entrepreneurship Monitor 2004.

1.1. Podnikatelské schopnosti jsou klíčové pro růst, zaměstnanost a osobní naplnění

Podnikání znamená schopnost jedince převádět myšlenky do praxe, což předpokládá tvořivost, inovativní přístup a schopnost nést rizika i plánovat a řídit projekty s cílem dosáhnout určitých cílů. To je přínosné pro všechny v jejich každodenním životě doma i ve společnosti, zaměstnancům to pomáhá pochopit souvislosti jejich práce, umožňuje jim to chopit se příležitostí a je to základem pro podnikatele zabývající se sociálními nebo obchodními činnostmi⁸.

Rozvoj **obecných schopností a dovedností**, jež tvoří základ podnikatelských schopností, je podle úrovně vzdělání doplňován předáváním **specifičtějších znalostí o podnikání**. Větší důraz na koncept „odpovědného podnikání“ přispěje k tomu, že se nabídka kariéry v podnikání stane lákavější.

Přestože se všichni mladí lidé, kteří si osvojí podnikatelské schopnosti, nestanou podnikateli, existují důkazy o tom, že přibližně 20 % účastníků studentských mini-podniků na středních školách si **po dokončení svého vzdělání založí vlastní firmu**⁹. Podnikatelské vzdělání zvyšuje šance na zakládání nových podniků a vykonávání samostatně výdělečných činností a zároveň zvyšuje hospodářskou hodnotu a uspokojení jednotlivce. Kromě toho mladí lidé s podnikatelským přístupem a dovednostmi přinesou každému dynamickému malému a střednímu podniku, který chce prosperovat, užitek.

Přínos podnikatelského vzdělání se však neomezuje pouze na zakládání nových podniků, inovativní podnikání a nově vytvořená pracovní místa. **Podnikatelské schopnosti jsou klíčové pro všechny**, protože vedou mladé lidi k větší kreativitě a sebevědomí ve všem, co podnikají, jakož i ke společensky odpovědnému chování.

Pracovní program Vzdělávání & odborná příprava 2010 zařadil podnikatelské schopnosti do referenčního rámce osmi klíčových schopností pro **celoživotní vzdělávání**, jež jsou potřebné k osobnímu naplnění, sociálnímu začlenění, aktivnímu občanství a pro pracovní život. To je základem nedávného návrhu Komise na doporučení Evropského parlamentu a Rady¹⁰.

Formální vzdělávání v Evropě tradičně nevedlo k podnikání a samostatně výdělečné činnosti. Jelikož se však postoje a kulturní hodnoty vytvářejí již v raném věku, **mohou vzdělávací systémy velkou měrou přispět k řešení podnikatelských problémů v rámci EU**.

Proto se toto sdělení, přestože uznává, že by se podnikatelské schopnosti měly nabývat prostřednictvím **celoživotního vzdělávání**, soustředí na vzdělávání od **základních až po vysoké školy**, včetně středního **odborného** vzdělávání (úvodního odborného vzdělávání) a vysokoškolského **odborného vzdělávání**.

Ačkoliv právě probíhá řada iniciativ zaměřených na podnikatelské vzdělávání, nejsou vždy součástí konzistentního rámce. Cílem tohoto sdělení, které vychází z důkazů získaných

⁸ Návrh Komise na doporučení s názvem „Klíčové schopnosti pro celoživotní vzdělávání“ KOM(2005)548 v konečném znění.

⁹ Mini-podniky ve středoškolském vzdělávání. Projekt Best procedure: Závěrečná zpráva skupiny odborníků ze září 2005.

¹⁰ Návrh Komise na doporučení o klíčových schopnostech pro celoživotní vzdělávání.

v rámci víceletého programu Společenství¹¹, je **podpořit členské státy ve vývoji systematictější strategie podnikatelského vzdělávání**. V Evropě lze najít osvědčené postupy. Úkolem je tedy šířit dále současné pozitivní příklady.

2. PODNIKÁNÍ V RÁMCI ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

2.1. Podnikání v rámci školního vzdělávacího programu¹²

- **Jestliže budou do vzdělávacích programů zahrnuty jasné cíle, společně s pokyny pro jejich realizaci, zajistí se tím pevnější základ pro podnikatelské vzdělávání.**

Zejména ve středoškolském vzdělávání lze některé předměty využít – z podnětu škol a učitelů – k výuce podnikání. Často podobná výuka probíhá ve formě aktivity mimo školní osnovy.

Některé země již **zrevidovaly nebo v současnosti revidují národní programy vzdělávání** s cílem zohlednit v nich význam podnikatelských schopností. Přestože se jen v několika případech reformy důsledně zaměřily na různé úrovně a typy vzdělávání, jsou kladným příkladem, který je třeba vyzdvihnout¹³.

V **Polsku** patří „základy podnikání“ mezi **povinné předměty** na všech všeobecných a odborných středních školách. Cílem je rozvoj podnikatelského myšlení a získání znalostí o tom, jak založit podnik.

Podnikání a samostatně výdělečná činnost jsou častěji předmětem **odborného středoškolského vzdělávání**.

V **Rakousku** tvoří podnikání součást vzdělávacích programů určených pro středoškolské technické a odborné vzdělávání, například v podobě fiktivních firem řízených studenty.

Podnikatelské schopnosti jsou rozvíjeny ve **formálním i neformálním** prostředí (např. práce s mládeží a různé formy zapojení do společnosti). Je třeba dále rozvíjet nástroje pro uznávání a validaci podnikatelských dovedností získaných v rámci neformálního učení.

2.2. Podnikání v rámci základního vzdělávání (žáci mladší 14 let)¹⁴

- **Je zapotřebí lepší informovanosti o přínosech základní podnikatelské výuky pro společnost jako celek i pro žáky samotné, a to již v ranných fázích vzdělávání.**

¹¹ Rozhodnutí Rady 2000/819/ES ze dne 20. prosince 2000 o víceletém programu pro podnik a podnikavost, a zejména pro malé a střední podniky (MSP) (2000/819/ES).

¹² Za rámcové vzdělávací programy mohou být odpovědné orgány na vnitrostátní nebo regionální úrovni. Zde předložené návrhy by proto měly být přizpůsobeny situaci v jednotlivých zemích.

¹³ Například ve Španělsku, Irsku, Polsku, Finsku a Spojeném království, jakož i v Norsku. Víceletý program projektu výchova k podnikavosti, závěrečná zpráva z března 2004, zpráva z roku 2005 o provádění Evropské charty pro malé podniky.

¹⁴ „Základní vzdělávání“ se vztahuje k úrovni 1 podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělání organizace UNESCO (ISCED), verze z roku 1997. Je však nutné si uvědomit, že definice základního a středního vzdělávání se v jednotlivých členských státech významně liší.

Základy schopností vedoucích k lepší organizaci života jednotlivce se vytvářejí v ranných školních letech. Na úrovni základní školy pomáhají výchovné hodnoty, jako jsou kreativita a iniciativní duch, rozvíjet podnikatelské postoje. Nejlépe to lze realizovat prostřednictvím aktivní výuky založené na přirozené zvědavosti dětí. Výuka zaměřená na společnost by měla rovněž zahrnovat **základní znalosti** o světě práce a podnikání a **kontakt** s ním, jakož i pochopení role podnikatelů ve společnosti.

V mnoha členských státech jsou školy ve vzdělávacích programech nabádány, aby vedly děti k iniciativnosti a odpovědnosti. Avšak příkladů vzdělávání jednoznačně zaměřeného na podnikání je málo. Obecně vzato jsou v **základním vzdělávání soustavné iniciativy nebo programy řízené vzdělávacími institucemi stále ještě vzácností**; činnosti jsou často organizovány **externími subjekty**, jako jsou například neziskové organizace podporované soukromým sektorem. Nicméně je tu řada **osvědčených postupů, které by měly být rozšířeny** mezi veřejné orgány, školy, učitele a rodiče.

V **Lucembursku** je jedna část francouzského programu pro žáky šestého ročníku (11–12 let) věnována zakládání podniku, přičemž se vychází z kresleného seriálu „*Boule a Bill zakládají firmu*“, který se využívá na všech základních školách. Kreslený seriál je rovněž používán při výuce matematiky pro úvod do základní finanční analýzy.

Mezi metody podporující myšlení, jež je více nakloněno podnikání, patří i práce na projektech, hry, v nichž žáci hrají určité role, jednoduché případové studie a návštěvy místních podniků. Zmíněné činnosti podporují i řadu dalších předmětů a také motivaci těch, kteří se nejlépe učí v praxi. Především v pozdějších fázích základního vzdělávání je v rámci programů zaměřených na podnikání možné úspěšně propojit **kreativitu, inovaci a jednoduché pojetí podnikání** (např. žáci prodávají výrobky na školních trzích apod.).

V několika zemích¹⁵ probíhá na základních školách a v nižších ročnících středních škol program „**Soutěž mladých tvůrců**“, který je určen pro děti od 6 do 16 let. Jeho cílem je podnítit kreativitu studentů, rozvinout jejich nápady a soutěžit s nimi. Vítězové získají za své návrhy a vynálezy ceny.

2.3. Podnikání v rámci středoškolského vzdělávání (od 14 let)¹⁶

- **Středoškolské vzdělávání by mělo studenty informovat o možnosti vystavět svou budoucí kariéru na samostatně výdělečné činnosti nebo na podnikání.**
- **Podnikatelský přístup a dovednosti lze nejlépe propagovat prostřednictvím praktické výuky a vlastních zkušeností z podnikatelské praxe s využitím praktických projektů a činností.**

Ve většině evropských zemích mají **vzdělávací programy** obsáhlé cíle a obsahují předměty, ve kterých by bylo možné podnikání vyučovat (například společenská a ekonomická studia, zeměpis apod.). Realizace však často závisí na iniciativě škol a učitelů a na podpoře místních

¹⁵ Například ve Finsku, Spojeném království, Islandu a Norsku.

¹⁶ V kvalifikaci ISCED je nižší střední vzdělávání úroveň 2, zatímco vyšší střední vzdělávání, které začíná po skončení povinné školní docházky, úroveň 3.

podnikatelských kruhů. V několika členských státech je praktická zkušenost s podnikáním začleněna do zavedených předmětů.

V Irsku mohou studenti nabýt podnikatelské zkušenosti v rámci zavedeného vzdělávacího programu, který jim nabízí programy, jako jsou „Přechodný rok“, „Program odborného vzdělání s maturitou“ a „Maturitní vzdělání s praxí“.

Programy mohou být speciálně zaměřeny na podnikání v praxi, například s využitím mini-podniků řízených studenty.

Cílem mini-podniků, které na školách vedou studenti, je rozvoj skutečné hospodářské činnosti v malém měřítku, nebo simulace způsobu, jakým společnosti opravdu fungují. Studenti se naučí týmové práci a posílí své sebevědomí. Odhaduje se, že těchto programů se každým rokem zúčastní více než 200 000 studentů z EU 25 a Norska¹⁷.

Specifická odborná příprava zaměřená na to, jak založit podnik, může být zvláště účinná v rámci středního odborného vzdělávání (úvodního odborného vzdělávání), jelikož studenti jsou již před vstupem do pracovního života a samostatně výdělečná činnost by pro ně mohla představovat výhodnou možnost. S výjimkou některých zemí (např. těch, ve kterých je dobře rozvinutý systém učňovského vzdělávání) však v mnoha případech opravdová orientace na podnikání schází, neboť se za hlavní cíl považuje odborná příprava kvalifikovaných pracovníků.

V německém systému odborného vzdělávání (tzv. „dvojím systému“) se odborná příprava odehrává jak ve školách, tak i v podnicích, přičemž na „mistrovském stupni“ se mladí lidé učí, jak založit vlastní firmu. Uvedená příprava se zaměřuje nejen na získání potřebných řídicích schopností, ale také na posílení podnikatelských postojů a dovedností učňů.

Panuje představa¹⁸, že středoškolské vzdělávací programy nenabízí učitelům a studentům dostatečnou motivaci k rozvoji podnikatelského vzdělávání. Proto je velmi důležité zajistit jim podporu a podněty.

2.4. Opatření na podporu škol a učitelů

- S cílem podnítit účast na činnostech a programech spojených s podnikáním je třeba školám poskytnout podporu a podněty, přičemž již existuje mnoho konkrétních příkladů, jak to zrealizovat.
- Veřejné orgány by se měly ujmout iniciativy a prosazovat ve školách, mezi řediteli škol a učiteli podnikatelské vzdělávání.
- Podpora úsilí specializovaných organizací představuje účinnou metodu, pomocí které lze rozšířit podnikatelského ducha do škol a povzbudit partnerství s podnikatelskou sférou.

¹⁷ Mini-podniky ve středoškolském vzdělávání. Projekt Best procedure: Závěrečná zpráva skupiny odborníků ze září 2005.

¹⁸ Víceletý program projektu výchova k podnikavosti, závěrečná zpráva, březen 2004.

Podnikání se rozvíjí v prostředí, jež podněcuje aktivní způsoby získávání znalostí. Aby to bylo možné, **je zapotřebí podpory**, která by měla zahrnovat počáteční praktickou odbornou přípravu učitelů, v jejímž rámci by učitelé získali čas a zdroje pro plánování, realizaci a hodnocení činností, byly by jim poskytnuty učební materiály a zároveň by došlo k jasnějšímu vymezení odpovědnosti. Angažovanost ředitelů škol a školských rad, jakož i rodičů, je rozhodující.

Je důležité, aby **veřejné orgány**, a zejména orgány odpovědné za školství, zaměstnanost, průmysl a podnikání, aktivně podporovaly podnikatelské vzdělávání. S ohledem na horizontální a interdisciplinární charakter podnikatelského vzdělávání je nezbytným prvním krokem na vnitrostátní úrovni **zahájení formální spolupráce mezi různými odděleními státní správy**. Tato spolupráce může vést k vytvoření národní **strategie** nebo **akčního plánu**.

Ve **Finsku** byla v roce 2002 ustavena podnikatelská řídicí skupina, jejímž cílem je rozvíjet a koordinovat podnikatelskou výuku na různých stupních vzdělávání se zástupci jednotlivých ministerstev, organizací a školských správ.

Jednou z hlavních **překážek** je, že učitelům chybí motivace a **zvláštní odborná příprava**. Je nutné uznávat úsilí, které **učitelé** věnují praktickým činnostem, často mimo jejich běžnou pracovní dobu, jako oficiální školní povinnost. I přes zvyšující se povědomí o těchto záležitostech ze strany veřejných orgánů se k iniciativám oslovujícím učitele nepřistupuje ve většině případů systematicky.

Z hlediska politiky lze postupovat několika různými způsoby. Podpůrná vládní opatření mají podobu **aktivní podpory partnerství mezi školami a podniky, podpory specializovaných organizací**, jež realizují konkrétní programy, **financování pilotních projektů** ve školách a **šíření osvědčených postupů**. Přestože je systematická propagace stále omezená, je v **Evropě možné najít dobré příklady, na něž stojí za to upozornit**.

V **Nizozemsku** vláda financovala pilotní projekty ve školách. Podpora zahrnovala přípravu učebních materiálů, organizaci seminářů a odbornou přípravu učitelů. Cílem je nyní podpořit i další školy, aby se k těmto projektům připojily, a to tak, že budou vedením škol, učitelům a studentům představeny osvědčené postupy.

Soukromé subjekty (sdružení podnikatelů, společnosti, podnikatelé, obchodní konzultanti apod.) se více angažují ve vzdělávání, a to jak prostřednictvím sponzorování konkrétních iniciativ, tak přímou účastí na výuce (např. jako instruktoři). Firmy by měly na svou účast pohlížet jako na dlouhodobou investici a jako na důležitý aspekt jejich **sociální odpovědnosti**. **Partnerství** veřejného a soukromého sektoru jsou pro rozvoj podnikatelského vzdělání velmi důležitá. Navázání **vztahů mezi školami a podnikatelským sektorem** je klíčovým prvkem úspěšných programů. Tento proces je třeba i nadále podporovat.

S jistou mírou veřejné podpory rozšiřují v současnosti mnohé **organizace**¹⁹ podnikatelské vzdělávání v Evropě pomocí **partnerství s podnikatelským sektorem**. Poskytují podporu programům založeným na praktické výuce, například formou studentských mini-podniků. Při neexistenci metodiky interně vyvinuté vzdělávacím systémem nebo kromě ní jsou takové organizace ve většině evropských zemí významným přínosem podnikatelského vzdělávání.

¹⁹ Například členové sítí jako Junior Achievement-Young Enterprise, EUROPEN a JADE.

Zajišťují rovněž odbornou přípravu učitelů a mohou být hnací silou změn v národních vzdělávacích politikách.

V Norsku je při provádění strategie podnikatelského vzdělávání partnerem vlády organizace Young Enterprise Norway. V roce 2004 se 14 % ze všech studentů, kteří absolvovali vyšší středoškolské vzdělání, zúčastnilo programu studentských podniků.

3. PODNIKÁNÍ V RÁMCI VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

- **Univerzity a technické instituty by měly začlenit podnikání mezi důležité součásti vzdělávacích programů, rozložit je do různých předmětů a požadovat po studentech, aby se do kurzů podnikání zapisovali, či je k tomu povzbuzovat.**
- **Spojení podnikatelského přístupu a schopností s vynikající kvalitou vědeckých a technických oborů by studentům a výzkumným pracovníkům mělo umožnit lépe uplatnit jejich nápady a nově vyvinuté technologie.**

V rámci univerzitního studia zajišťuje podnikatelské vzdělávání zvláštní odbornou přípravu zaměřenou na to, **jak založit podnik**, přičemž podněcuje a **podporuje podnikatelské nápady** studentů. Běžně je vysokoškolské vzdělávání velmi decentralizované, ale lze uvést několik příkladů národních strategií podpory podnikání v rámci vysokoškolského vzdělávání, které jsou ve většině případů výsledkem spolupráce mezi státními úřady a univerzitami.

Cílem organizace Science Enterprise Challenge ve Spojeném království je zřídit na univerzitách síť center financovaných vládou a specializovaných na přizpůsobení **podnikatelských studií vědě a technologii**.

V Evropě je jen malý počet **kateder podnikání**²⁰, přičemž je jich čtyřikrát méně než v USA²¹. Výuka podnikání se navíc soustředí především na studenty, kteří studují **ekonomické či obchodní předměty**; dostupnost uvedené výuky pro studenty jiných oborů je však omezená. Podnikání je stále především volitelným předmětem a často je nabízeno samostatně. Univerzity by měly začlenit podnikání do **různých předmětů svých studijních programů, jelikož by to mohlo zvýšit hodnotu všech kurzů ukončených získáním akademického titulu**. Za účelem vyřešení problému s nedostatkem specializovaných profesorů, by **podnikání mělo být široce uznávané jako specializace doktorandských programů**.

Nedostatečně se využívají²² případové studie a další interaktivní metody výuky, jakož i účast podnikatelů na procesu učení. Ke stimulaci podnikatelského chování je zapotřebí **prostředí, které ho bude podporovat. Instituce vysokoškolského vzdělávání, jež se angažují v podnikání**, poskytují přístup k rizikovému kapitálu, budování řídicích kapacit a vytváření sítí nebo uvedené procesy usnadňují. **Soutěže v přípravě obchodních plánů** jsou účinným způsobem, jak investorům představit studenty. Na angažovanost univerzit prostřednictvím

²⁰ Projekt Best procedure „Výchova k podnikavosti“, listopad 2002.

²¹ Průzkum týkající se podnikatelského vzdělávání v Evropě provedený EFER a EFMD, září 2004. J. A. Katz, Survey of Endowed Positions in Entrepreneurship and Related Fields in the United States, říjen 2003.

²² Průzkum týkající se podnikatelského vzdělávání v Evropě.

poskytování služeb v praxi také jasně poukazuje existence **podnikatelských inkubátorů a vědeckých parků**.

V rámci **obchodních studií** na úrovni prvního i druhého cyklu vysokoškolského studia (včetně MBA) by měly být kurzy více specializované na otázky, jako je založení podniku, řízení růstové fáze malého a středního podniku a zajištění stálých inovací.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat systematické integraci podnikatelské odborné přípravy do **vědeckých a technických studií v rámci technických institucí** (např. polytechniky), aby se zlepšily možnosti pro osamostatnění firem a zakládání inovativních podniků a aby se pomohlo vědcům získat podnikatelské dovednosti. Obchodní školy a technické/vědecké fakulty by měly více spolupracovat, například vytvářením interdisciplinárních týmů studentů a doktorandů. Je nutné se více zaměřit na rozvoj dovedností a schopností potřebných k plnému využití aktivit v oblasti **předávání inovací a znalostí** ve spojení s **komercializací nových technologií**²³.

Evropské univerzity musejí jasně určit strategickou roli, kterou předávání inovací a znalostí hraje v rámci celkového poslání dané instituce.

Akademické osamostatňování představuje ve zvýšené míře důležitý prostředek posílení místního hospodářského rozvoje. Aby však vědci a univerzity splnili své nové úkoly, musejí rozvíjet své **obchodní a řídicí schopnosti**.

Existují však **vnitřní překážky** jako například kariérní systém silně založený na akademických zásluhách, v rámci kterého nepatří podnikatelská profesní dráha stále ještě mezi přesvědčivé alternativy. Problémy se i nadále pojí s mobilitou práce mezi vzdělávacími institucemi a ostatními sférami a se schopností pružně a strategicky najímat zaměstnance v rámci univerzit²⁴. Mobilita výzkumných pracovníků mezi jednotlivými sektory na všech stupních kariéry (včetně doktorandské odborné přípravy) by se měla stát běžnou součástí profesní dráhy výzkumného pracovníka²⁵. Taková mobilita by rovněž napomohla rozvoji dovedností a schopností nezbytných pro pozvednutí podnikatelské kultury a postoje v rámci univerzit.

V neposlední řadě je rovněž důležité shromáždit nezbytné množství učitelů podnikání a zintenzívnit přeshraniční spolupráci. Přestože se v Evropě na univerzitách zkoušejí inovativní přístupy k výuce podnikatelské odborné přípravy, je třeba **tyto postupy více sdílet**.

4. DALŠÍ POSTUP

Následující **doporučení** pro konkrétní opatření jsou založena na důkazech a osvědčených postupech, jež byly v Evropě zaznamenány. Většinu z uvedených opatření je nutné přijmout na vnitrostátní či místní úrovni. Návrhy mají pomoci zformulovat systematictější přístupy k podnikatelskému vzdělávání a **vytvářením kultury více orientované na podnikání v evropských společnostech posílit roli vzdělávání**.

²³ Viz též: Více výzkumu a inovací – investice ve prospěch růstu a zaměstnanosti: Společný přístup. KOM (2005) 488 v konečném znění.

²⁴ Skandinávské centrum inovací, *Entrepreneurial learning & academic spin-offs*, Göteborg, leden 2005.

²⁵ Evropská charta pro výzkumné pracovníky a Kodex chování pro přijímání výzkumných pracovníků C5(2005) 576 v konečném znění, 22. března 2005.

4.1. Konzistentní rámec

- Vnitrostátní a regionální orgány by měly zahájit **spolupráci mezi jednotlivými útvary**, jež by vedla k vytvoření strategie s jasnými cíli a v kontextu vnitrostátních lisabonských programů by se vztahovala na všechny stupně vzdělávání.
- **Vzdělávací programy pro všechny úrovně škol** by měly jednoznačně zahrnovat výuku podnikání jako jeden z cílů vzdělávání, přičemž by měla být doplněna prováděcími pokyny.

4.2. Podpora škol a učitelů

- S cílem podnítit účast na činnostech a programech spojených s podnikáním je třeba školám poskytnout **praktickou podporu a podněty** ve formě široké škály různých nástrojů.
- Zvláštní pozornost si zasluhuje **odborná příprava učitelů**, od počáteční, praktické odborné přípravy až po zkušenosti z praxe, a zvyšování informovanosti ředitelů škol a školských rad.

4.3. Účast externích subjektů a podniků

- Měla by být podněcována **spolupráce mezi vzdělávacími institucemi a místní komunitou**, zejména podnikatelskou. Na účast na formálním a neformálním vzdělávání by firmy měly pohlížet jako na investici a jako na jeden z aspektů jejich **sociální odpovědnosti**.
- I nadále je třeba podporovat využívání studentských **mini-podniků** ve školách. V této souvislosti by měly být uznávány činnosti organizací, které uvedené programy podporují, jako jsou například organizace neziskové, a systematictější způsobem podporovány jejich iniciativy.

4.4. Posílení výuky podnikání v rámci vysokoškolského vzdělávání

- Instituce vysokoškolského vzdělávání by měly **začlenit podnikání** do různých předmětů a kurzů, zejména v rámci vědeckých a technických studií.
- **Podpory veřejných orgánů** je zapotřebí zejména k zajištění vysoce kvalitní odborné přípravy učitelů a k rozvoji sítí, v jejichž rámci lze sdílet osvědčené postupy.
- Je dobré podněcovat **mobilitu učitelů** mezi univerzitou a podnikatelským sektorem, jakož i účast **podnikatelů** na výuce.

Komise bude i nadále podporovat aktivity členských států v oblasti komplexnějších politik prostřednictvím koordinačních činností a konkrétních projektů. Bude rozšiřovat osvědčené postupy a zvyšovat viditelnost podnikatelského vzdělávání s pomocí široké škály opatření, včetně následných opatření po doporučení o klíčových schopnostech. Od roku 2006 se výuka podnikání v rámci vysokoškolského vzdělávání zintenzivní. Od roku 2007 bude navrhovaný nový integrovaný program Společenství pro celoživotní vzdělávání podporovat inovativní projekty s evropským rozměrem s cílem posílit podnikatelské postoje a dovednosti a prosazovat vztahy mezi vzdělávacími institucemi a podniky. Evropský sociální fond bude dále poskytovat podporu iniciativám na evropské, národní i místní úrovni.

Veřejné orgány členských států se vyzývají, aby přijaly nezbytná opatření a urychlily tempo reforem v souladu s konkrétními potřebami jednotlivých zemí. Toto sdělení poslouží jako **reference** pro posouzení pokroku ve vývoji politiky, především prostřednictvím zpráv o provádění lisabonské strategie, které budou členské státy předkládat podle Integrovaných hlavních směrů pro růst a zaměstnanost (*hlavní směr č. 15*).